Lehekuu
17. päiv
2011
Nummõr
10 (231)
Leht mass erälde ostõn
0.32€ (5.01 kr)

UMA LEHT

VANA VÕROMAA RAHVA UMAN KEELEN LEHT

Allasõ Tiia: võro keelen saa ka kolmnukkõst kõnõlda

Kae lk 2

Kuis savvusanna palamist är hoita

Kae lk 3

Ruitlanõ: ku egäüts and euro, teemi suuri asjo!

Kae lk 4

Võrokõsõ otsõva ütist «mütsü»

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

Vana Võromaa umavalitsusõ tulõsi ütitselt kultuuriasju ajama panda, löüdse riidi Räpinäl tsõõriklavva takan istnu võrokõsõ umavalitsuisist ja Riigikogo vana Võromaa tugõmisrühmäst.

«Kihlkundõ seeh võinu inämb kuuhtüüd olla, et kihlkundlist identiteeti tugõvambas tetä,» kõnõl' Orava vallavanõmb Plakso Ülo, kink vald jääs Põlva maakunda, a Vahtsõliina kihlkunda. «Mulke ja setodõ ütine lobitüü om väega hää, valla tegevä ütehkuuh tüüd. Mi pidänü kah kokko kutsma kõik vana Võromaa vallavanõmba ja pidämä tsipakõsõ plaani, kas olnu mõistlik üteh kultuuri tukõ ja mulke-setodõ päält snitti võttõh ütine organisatsioon kokko panda. Kokko mindäs sis, ku tuu om kasulik ja ku nätäs kassu, sis pandas ka raha ala.»

«Kõik kihlkunna võinu tetä säänest tandsu ja lauluga kihlkunnapäivä nigu Urvastõ kihlkund tege, sis olnu väke ja võimu,» arvaś mano Rõugõst peri riigikogolanõ Kõva Kalvi.

Võro maavalitsusõ arõnguja planiirmisosakunna juht Allasõ Anti kitt', et Riigokogon tetti är vana Võromaa tugõmisrühm ja et om tulnu sõnomit, et riigil om võet tsiht tetä vana Võromaa regionaalarõngu programm.

«Põlva maakunnan om märk «Rohelisem elu» ja Võru maakunnan «Uma mekk», kats esisugumast asja, mõlõmbat pidänü pruukma tervel vanal Võromaal,» üteĺ tä. «Tulõssi kultuuri võtta laembalt ku õnnõ kiilt, ka umma süüki ja muud, mis võrukõsõlõ saa leevä lavva pääle tuvva. Kuis tuu häste tüütäs, näütäs setodõ kogõmus, kon om joba uma söögi pakja firmagi är tettü.»

Räpinä kandist Leevakult peri riigikogolanõ Mälbergi Meelis üteĺ, et om tähele pandnu tuud, kuis Eestin om muutunu pilt mi kandist: ilõdu veeremaa asõmõl nätäs esimuudu maanukka, kon om hää ellä. «Kõik saami kuun tuud mõtõt välläpoolõ kanda, et tan eläse häste toimõ tulõja inemise, kes tahtva tan ellä. Sõs tahetas ka meile küllä tulla,» arvaś tä.

Võrokõisi tsõõriklaud tõi kokko härksämbät rahvast egäst vana Võromaa nukast.

HARJU ÜLLE PILT

Viil olĺ tsõõriklavva takan juttu tuust, et vanavanõmba omma viil perämädse, kiä saava umma kiilt latsilatsilõ edesi anda, tuuperäst võissi nä latsilatsiga julgõmbalõ tuud kõnõlda. Misso vallavanõmb Peegli Urmas arvaś, et nuurilõ pidänü olõma inämb võrokeelist popkultuuri, latsikirändüst ja mille ei ka võrokeeline seebiseriaal telen.

Orava vallavanõmb nõst' üles teema, et lännü vaia vana Võromaa sümboolikat – lippu, vappi jne –, nigu setodõl ammu olõman om. Tuud asja lubasi paiga pääl olnu inemise üten edesi aia.

Tsõõriklavva päämine märgotamisõ teema – kuis vana Võromaa saanu hään mõttõn silmä jäiä – tunnus inemiisile tähtsä. Tuud näüdäś kokkotulnuidõ arv (60), tuusiän riigikogolasõ, vallavanõmba ja arvajamba inemise egäst vana Võromaa nukast.

Ütsiotsõ tekk' plaadi

Miihi regilaulupundil Ütsiotsõ (Kalla Urmas, Sommeri Lauri, Kalkuna Andreas ja Kolga Kaspar) tulĺ vällä edimäne plaat «Puulĺpäiv», midä näüdätäs kõgõpäält seo riidi Tarton Regiüül.

«Sääl ommava pääl lõunaeestikiilse laalu ja mõnõ luudusõhelü,» kõnõĺ üts laulumiis, Räpinä kihlkunnast Mehikuurmast peri Kalla Urmas. «Sõna ommava osalt kokko pantu mitmõ esi laalu sõnnost ja mõni rida ka hindäl mano luudo, a mi tunnõmi sõski, et oleme sii lõunaeesti laalu jakkaja.»

Kalla Urmas üteĺ, et suur jago laulõ om peri Räpinä kihlkunnast ja Lõuna-Tartomaalt, ütsjago ka Tsiberist seto küllist ja om ka üts Vahtsõliina laul. Tsiberi laulu kuulĺ ja võtt' üles Kalkuna Andreas, tõsõ laulu omma koŕadu Eesti kirändüsmuusõumist.

Sõna omma suurõlt jaolt Hurda Jakobil Põlva kihlkunnast ja Setomaalt üles kirotõdu.

Kõik 15 laulu omma Urmassõ sõnno perrä esisugumadsõ ja et näist saa ummamuudu nädälitsõõr pääle, sis pantigi plaadilõ nimes «Puulĺpäiv».

Plaadi anĺ vällä MTÜ Haki Helü. Vana-ao näolidsõ kujondusõ tekk Kalkuna Andrus, tuu man om pruugit 1912. aastagast peri pilte Eesti kirändüsmuusõumi kogost.

UL

Pikäkannun om muusõumitarõ

Riidi, 20. lehekuu pääväl kell 15 tetäs Lasva vallan Pikäkannu seldsimajan vallalõ muusõumitarõ, miä tege tutvas paiklikku aoluku.

Muusõumitarrõ om aśa kokko koŕanu aoluu-uurja Ojala Uuno, tarõkõsõ om kujondanu kunstnik Lauritsa Piitre. Paikligu inemise saava tarõ jaos asjo mano kinki, ettevõtmisõ vidäjil saanu tuust hää miil.

Muusõumitarrõ tegemist tugiva Leader-programm, vald ja kogokund. Tarrõ saa kaema tulla, ku lepitü inne kokko tel 502 8783.

UL

Tii vanast vahtsõnõ!

Sännä kultuurimõisa uut seo kuu lõpuni (31.05.) võistlusõlõ vahtsõ elo saanuid asjo.

Võistlõma oodõtas pruugitust kraamist meisterdedüid asjo. Aśa võinu olla elon tarviligu ja umanäolidsõ.

Võistlusõ pääavvohind om talgupäiv aśa meisterdäjä man. Põnõvambist aśost tetäs pildinäütüs.

Võistlusõ kõrraldaja Keerbergi Liisu käve vannost aśost tettüid vahtsit asjo kaeman Võrol Grossmanni Triinu man ja sis viil timä esä man Rõugõl.

«Mõlõmba omma säändse nutiga meisterdäjä, et miil lätś õkva hääs, ku näide asju näi,» üteĺ Liisu. «Triinu kotun olĺ egän nukan mõni sääne asi. Näütüses saapariiul om tettü katõst vanast pakust, lavva vahelõ pantu ja keskkotussõ pääle üts halg kah viil hoitma, et saa pääl istu. Vannust pliidikivvest olĺ tettü dušinukk, kapikõsõst valamukapp, tünnülavvakõisist riiul. Õlilamp om elektri pääle ümbre tett, köögilavvakõnõ om pantu jalaga ummõlusmassina pääle ja nii edesi... Nä omma mehega mõlõmba tegijä, avitasõ ütstõist kas tegemise vai idee vällämärgotamisõ man.»

Triinu esä Grossmanni Are koton om tettü puuvidämises suusõst ja lavvaplaadist riikene, jala pääl tuhatopsi, häll (puuplaadi lehmäkette otsan ja kere määndsestki vanast ravvaplangust), om kokko keevitet grill-ja suidsuahjõ (näütüses toolijalgost ja tsiaruhest; gaasiballooni jalast ja lambikuplist).

Triinu olĺ Liisulõ sändse eloviie kotsilõ ütelnü: «Ku joba võtat sändse tsihi, et osta-i asju, sis kaetki ümbretsõõri, et mis passis. Olõ-i rahha asju osta, ja ku ostatki, saat sändse, määne tõisilgi om.»

Triinu arvaś, et ku kaema naada, om maal egälütel säändsit esi kokkopantuisi asjo.

Nii et ärke häbendäge, andkõ hindä tettüist aśost Keerbergi Liisulõ teedä! Tä tulõ esi paiga pääle kaema ja pilti tegemä. Uma aśa pakmisõs kõlista tel 5820 3730, kirota kultuurimois @kultuuritehas.ee vai Sännä kultuurimõis, Sännä, Rõugõ vald, 66710 Võromaa.

UL

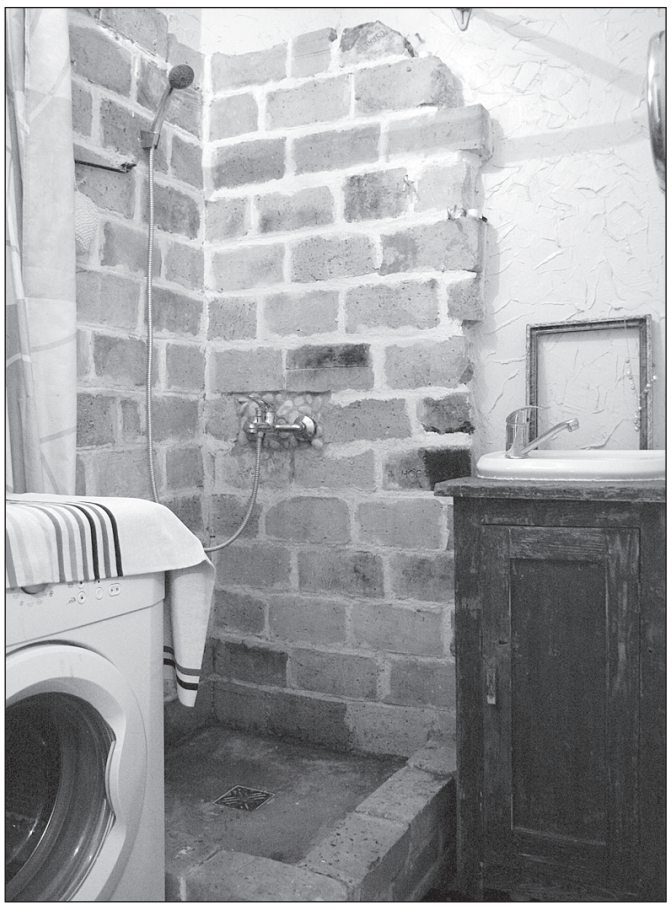

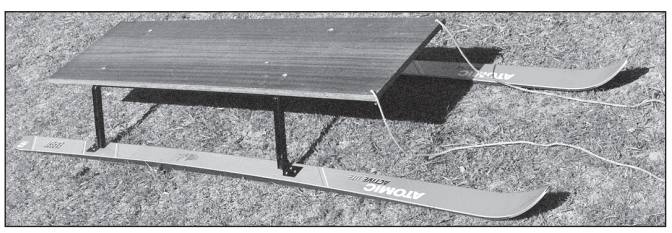

Ülemidse pildi pääl om Grossmanni Triinu dušinukk ja alomadsõ pääl Grossmanni Are puutuumisõ riikene.

KEERBERGI LIISU PILDI

MÄRGOTUS

Vana Võromaa hoit inämb ütte

Räpinäl 11. kõrda peet võrokõisi tsõõriklaud üllät tuuga, et üten märgotajit olĺ hulga, mõttit, kuis umma kiilt ja kultuuri paikligu elo parõmbastegemises pruuki, kah hulga.

Ku varramba om mõtõlnu vana Võromaa umavalitsuisi kuuntüü, vana Võromaa sümboolika jne vällämärkmise pääle küläna ahtagõnõ tsõõr huviliidsi, sõs no tulĺ vällä, et tuu huviliidsi tsõõr om kõrraga suurõs ja lajas lännü.

Tuu tähendäs, et omgi õkvalt õigõ aig nuu aśa ette võtta ja häste är tetä. Selle, et midä inämb inemiisi süämega aśa man om, toda parõmb asi vällä satas.

Mi kandi inemise nägevä, et kultuurilidsõst kuuntüüst või tulla ka majanduslist kassu. Vana Võromaa om kultuurilidsõlt üts kant, seo om ka suurõmb maa-ala ku üts maakund. Ku terve vana Võromaa käsitüü- ja söögitegijä ni muu meistri saava hindä kaupa reklaami ütitside märkega, sõs nõsõs tuust suurõmb kasu, ku õnnõ üte maakunna kaubamärke pruukmisõst.

Tsõõriklavva takan käüti vällä mõtõ, et vana Võromaa umavalitsuisi kuuntüü võissi pääle naada kihlkunna-indentiteedi tugõvambas tegemisest. Tuud om joba aastit iist võtnu Urvastõ kihlkund, kon valla kõrraldasõ ütist kihlkunnapäivä. Ka tõisi vana Võromaa kihlkundõ (Kanepi, Räpinä, Põlva, Vahtsõliina, Rõugõ, Harglõ ja Karula) umavalitsusõ võissi märki uma kihlkunna päävä luumisõ ja ütidse kõrraldamisõ pääle. Urvastõ kogõmus näütäs, et rahvalõ sääne ettevõtminõ miildüs ja kihlkunnapäiv tege uma kihlkunna tunnõt kimmämbäs.

HARJU ÜLLE, päätoimõndaja

UMA LEHT

Telmisenummõr 00917
Ilmus egä katõ nädäli takast tõsõpäävä
Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin
E-post: info@umaleht.ee

Päätoimõndaja: Ülle Harju 78 222 21, 56 606 494
info@umaleht.ee
Keeletoimõndaja: Laivi Org laivi77@hot.ee
Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster 56 213 177
mariko.faster@gmail.com

Välläandja: Võro Selts VKKF
Trükjä: AS Võru Täht

Lehe välläandmist tugõva:
Riiklinõ Vana Võromaa kultuuriprogramm ja
EESTI KULTUURKAPITAL

Uma Leht Internetin: www.umaleht.ee

Üten kolmnukkõga saa koolin võro keelen tutvas tetä ka palkmaja ehitämise põhimõttit

Inämb umma kiilt kuuli!

ALLASÕ TIIA, Võru instituudi kooli-oppusõ projektijuht

Pikäkannu kuul küsse ilda aigu Võro instituudi inemiisi käest, kuis oppajit perimüskultuuri vallan koolita. Lisas senitsele võro keele tunnilõ nakkas näil sügüsest pääle ka umakeeline perimüskultuurioppus.

Pakimi vällä keeletsukõlusvai keelekümblusmeetodi: võrokeelidse matõmaatiga, luudusoppusõ jt tunni. Nii 3. lehekuu pääväl Pikäkannun olĺgi ja oppaja kõnõli päävä lõpus õnnõ uman keelen. Esi kah imehtivä ütstõsõ üle. Kõnõlda mõistsõva tõtõstõ ka nuu, kiä ütli Võromaalõ sissetulnu olõvat.

Uma umasvõtminõ lää-i sõski egäl puul nii laabsalõ. Sakõst om meil arvosaaminõ, et perimüskultuur om folklooriansambli, talorahvamuusõum jms. Tuu tähendäs, et hää om külh etnomuusigapunti kullõlda vai rahvarõivin inemist kaia, a ku esi ei laula, tandsi jne, sis mis taa mullõ õks nii putus.

Tegeligult nakkas perimüskultuur õkva mi seest. Mi, võrokõisi, a muiduki ka mulke, kihnlaisi, setodõ ja tõisi puhul nakkas tä keelest.

Õkva näüde Pikäkannun peetüst võrokeelitsest luudusoppusõ tunnist, mink oppaja olĺ Kalla Urmas. Inemise «sisso» opatõn kõnõĺ tä mõistõst «suurõ süämega inemine». Eesti kiräkeelen tähendäs taa hääd inemist, a võro keelen inemist, kiä kergele süändeles.

Perimüskultuur mi kandin om tuu, midä iks viil teemi. Näütüses lõikami koolnuga kalmuaida sõitõn puu pääle ristimärgi. Olõs hindästmõista, et taad – miä om mi ümbre ja mi seen – oppami seoilmaaigu ka koolin.

Nii põhi- ku ka keskkooli vahtsõ opikava üts teema om kultuurilinõ esihindäst olõminõ (identiteet). Niisama omma nii vahtsõ opiku ka ainõkava täüs mõistit *lõimitud* ja *integreeritud*. Perämäne tähendä-i muud ku taad, et es pidänü inämb oppama ahtalt ütte ainõt – näütüses maatiidüst. Maatiidüsega üten saa opada bioloogiat, kiilt, kirändüst (reisikirä!), ja niiviisi määndse taht opiainõ puhul.

Säänest opmisviit tundas kõgõn ilman keeletsukõlusõ nime all. Ka Eestin omma vinnekiilse latsõ ilosahe opnu jo aastit näütüses (Eesti) aoluku eesti keelen jm. Taa opmisviisi mõtõ omgi pääle keele ni ainõ laembalt opitava keele ni maa kultuuri (tuu keele kõnõlõjilõ umast märkmisviisi, ilmatundmist jms) tutvas tetä.

Laanõ Valdis anď Pikäkannun rehkendüstunni, kon üten sarnatsidõ kolmnukkõ oppamisõga saiva tutvas viil nii palkmajju ehitämise põhimõttõ ku ka mitmõ võrokeelidse sõna.

Ku ma olnu hää vana Võromaa koolidirektri, alostanu ma nn oskusainist – tuu tähendäs võrokeelitside tüü- ja kunstioppusõ ni sporditunnõga. Niisama tuu jaoga kirändüsest, kon opitas tundma Lõunõ-Eestist perit kiränikke.

Võro keele selgessaamisõ man om kõgõ tähtsämb, et latsõ nakkasi umavaihõl umma kiilt kõnõlõma. A inne tuud piät oppaja nakkama kõnõlõma nii latsiga ku ka umavaihõl.

Pikäkannul kõnõĺ Tarto Anneliina gümnaasiumi oppaja Kaskmani Anne tuust, kuis tä vinne latsilõ eesti keelen eesti kiilt, luudusoppust, matõmaatikat jne oppas. Tä tõi eräle vällä: ka vahetunni aigu ni pikäpäävärühmän kõnõlõmi latsiga õnnõ eesti kiilt. Mi kuulõ «Hää algus» olnu jo tuugi, ku oppaja umavaihõl ni vahetunni aigu ja pikäpäävärümän latsiga võro kiilt kõnõlnu.

Kõgõ taa aśa mõtõ om anda latsilõ tiidmine, et perimüskultuur üten paigapäälidse keele mõistmisõga tege näid rikkambas, umanäolidsembas. Ja võro keelen oppust saanu mõist selgessaadu asja väega häste ka eesti kiräkeelen är seletä, ku vaia.

Tunnõ sõpra hädän!

Käsi mõsk kätt, kiä tuud ei tiia. Ma olõ palĺo kõrdo üte sõbra käest voorimassinat lainanu ja ku tä mullõ helisť ja api pallõĺ, sis ma pikält es mõtlõ. Mu kipõ vastussõ pääle hiitü sõbõr õkva är: tultki avitama?! Ma pidi viil üle kõrdama, lubama, et olõ appitulõja. Mehe sõna ei massa inämb midägi, piät viil lubama kah. Vaihõl tahetas leping kah tetä.

Kõik seo juhtu 1. mahlakuul. Suurõ kolimisõ talos nakaś pääle kell katõssa ja kraami, midä vidädä, olĺ õigõ palĺo. Kuna meil olĺ voorimassin pikä tagaotsaga ja tuu takan viil külä päält lainat käro, sis saiva kuurma hää ja koliminõ lätś kipõstõ. Kõik olĺ kontrolli all, õnnõ üte pildiraami klaas lätś katski ja esitettün akvaariumin saiva kats kalla hukka.

Ku mi viimätsit kuurmit trääsä vahtsõlõ kotussõlõ sisse veimi, põrksimi kokko eelmiisi üüriliidsiga. Nii muusiän ütlivä nä, et kortõri ahoga tulõ võidõlda, inne ku tulõ ala saat. Ja esiki ku tulõ ala saat, sis tõist tarrõ tä inämb ei lämmistä. Tuujaos ollõv radikas. Nii palĺo sis hääst kortõrist, millel omma väiku kütmise ja elektriarvõ.

Äkki sattõ üts karvik ussõ taadõ ja üteĺ, et tä tahasi torrõ kaia. Ma küsse, et kes tä sääne om. Vastussõs sai, et remondimiis. Miis tiidse kõnõlda, et talvõl külmäs alomadsõ kõrra kortõrin viitoro lahki ja sis es olõ vett tükk aigu ka tõsõ kõrra pääl.

Et eelmidse üürnigu ka tolgõndiva viil kortõri man, sai näide käest torrõ kotsilõ küstüs. Nä olli õkva targa kõnõlõma, et alomadsõ kõrra pääl ei elä kiäki. Üts kunstnik hoit õnnõ hindä plätserdüisi ja tsehkendüisi sääl. A kütmän tä sääl ei käü, mis tähendäs, et põrmandu omma tõsõ kõrra kortõril kõik aig külmä. Nii palĺo sis väiku küttearvõga kortõrist.

Samal aol ku ma vandsõ, tulĺ viil vällä, et kemmergu kraanikausi kraan om katski. Suurõ via mugu tulliva vällä. Mul olĺ õkva hallõ sõbrast, et tä säändside sulikidõ pääle om trehvänü.

Koliminõ võtť üts katõssa tunni ja tüü aol es süü mi midägi. Lõpus tahtsõ kõtt iks täütmist saia ja päält viimäst tsõõri lätsimigi süvvä otsma. Sõbra naanõ kai ussõ vaihõlt ja üteĺ viil, et ostsõ tublilõ mehele üte kasti «õlunaati» ja tä saa tuud hummõn õdagu lahendama nakada. Ma hõõrdsõ tassakõistõ kässi – kah nigu aśaosalinõ.

Sis sai selges, et päävä pääle om voorimassin är lagonu. Sõbra lammutusõst saad «hüä» poolõtõsõtuhandõnõ katalüsaator andsõ otsa ja tuuperäst es taha massin inämb edesi liiku.

Kuikimuudu vidäsimi tä läbi liina «prügüputka» mano ja teimi üte lihasaiaplätsägü (hamburgeri). Sõbõr nakaś plätsäkide iist masma, a kaardiga es saa tuud tetä ja rahha täl üten es olõ.

Ma olli egäs juhus uma seibikoti karmanni pistnü ja sai kokko pia kats oirot, a arvõ olĺ päält nellä.

«Prügüputka» mutt olĺ lihasaiaplätsägü joba ahjo pistnü, a kõrra lämmäs aetut «prükü» saa-i vahtsõst inämb lämmäs aia. Prügikasti tä näid kah es taha visada ja pääle väigokõist tsänklemist teemal «mis mi nüüt teemi, mis mi teemi, ku rahha ei olõ», lugi müüjämutt meile sõna pääle ja andsõ lihasaiaplätsägü puulmuido. Mi tennässimi ja pallõlsimi viil kõrd andis.

Õdagu pääva pääle tagasi kaiõn tulĺ õkva sitamaik suuhtõ. Läät hääst meelest avitama, kannatat tühjä kõttu ja massat tuu iist viil pääle… Nigu ildamba vällä tulĺ, avitiva sõbra preemiäs saadu õllõkasti är lahenda timä «kõgõ suurõmba abilisõ», kiä kolimist es näeki.

Nii nigu sõbõr sai petta, sai ma kah. Vot sullõ 1. aprilli!

MIHAILOVI SIIM, tudõng

Kevväi omgi tormamisõs tiiät toda Zorro?

kapral uma käega puhman puhtas higo torro
oppust alostadõn tulõ õhku laskõ pauk
kapral tollõn ammõtin om osavamb ku Zorro
perän laskmist taivalõ jääs nätä õhuauk

perän pauku veebel joba ütles mis mi teemi
kas meil tulõ võidõlda vai tulõ anda ala
meil ei olõ arsõnalin täämbädses purgeeni
vastadsõ mi taktikaga saami kõtust valla

kapral lasksõ müüdä nüüt om küläsannast pilpa
peremiis jäi lava pääle, vaht ku lammas vihta
õkvalt Zorro staapi ette kandma lippas
samagonni vabrikulõ saimiki vist pihta

nüüt om kästü olla esämaalõ ustav
siirsant lugõ kannu otsan ette manuaali
et kuimuudu Karlis nimmat Gustav
lupa mõtsu ümbretsõõri lakõs paigas maali

vastassit ku lehmi kaŕamaal saa nüstüs
haina asõmõl las söövä nä granaati
takistuisist üle saami pikäle ja pistü
silmähamba lõikasõ ku näpits okastraati

tormami ja joosõmi ja ilmangi ei väsü
tiiämi mis tetä mi ei kopõrda ei kumbi
täüdämi ka targa veebel mõnõ ulli käsü
kuis kül paila pääle sai sääne jälle sombi

kevväi omgi tormamisõs tiiät toda Zorro
Don Diego Vega – är sa unõhtagu tuud
sõamiis ei näpi perän kevväitormi torro
ja tä süänd saa puttu õnnõ uma armsa pruut

RUITLASÕ OLAVI (luudu timahavadsõ kaitsõväe keväjäoppusõ Kevadtorm jaos)

Innembi

Suu – talopidäjä nuhtlus

Vanavanaesä osť 1875. aastagal Võromaal Vahtsõliina vallah Möldri küläh Gothard von Liphardi käest talo perises. Vanavanaesä olĺ mõisah sepp. Tuuperäst naati tallo kutsma Sebä talos. Perre miihi, naisi ja latsi nime ette panti Sebbä.

Esä võtť 1922. aastagal naasõ. Täl veli elli jo mitmit aastit uma küleluuga. Sündü latsõ. Elämine jäi katõlõ perrele kitsas. Esä nakaś hindä perre jaos talo õdagupuulsõhe viirde elomajja ehitämä. Maa olĺ sääl vilets: olõ-s muud ku savidsõ mäenuti ja noidõ vaihõl suukõsõ. Esä valõ korgõmba kotusõ, kohe es tulõ vesi küle ala. Elomaja sai valmis 1930. aastagal. Esä, imä, kats poiga ja esä vanapoisist lell tulli vahtsõhe majja elämä. Ma olli perre viimäne lats ja sündü vahtsõh kotoh 1931. aastagal.

Mi kotost kõõ kavvõmbah olĺ Taskasuu. Ümbre suu olĺ mõts, õnnõ lõunõpuulsõh küleh olĺ hainamaa. Suu olĺ nigu karmanih. Selle tedä nimmatigi Taskasuus. Timäst veidükese mi kodo poolõ olĺ Lämmisuu. Suu olĺ mõtsa seeh. Sääl es puhu tuul. Kõgõ olĺ sääl lämmämb ku mujjal. Kodo küle all olĺ Mustkasuu. Sääl kasvi palĺo mustkit ja joovkit. Talo hummogupuulsõh veereh olĺ Aeniidüsuu. Tuu olĺ sääne niit, kohe vihmatsõl suvõl es saa pääle minnä. Muido olĺ hää hainamaa. Hainategemise aigu tulli haina põllu pääle vällä kanda ja sääl kuivada.

Esä ja lell naksi suuhu kraavõ kaibma, et vesi är joosõsi. Mustkasuu olĺ kodolõ kõõ lähembäh. Suu perve pääle ehitedi sann. Mõsuvii saamisõs kaivõti lump. Kaibmisõ aigu olĺ nätä, et miitre-puultõõsõ jago olĺ suuturvas ja muld, sis tulĺ vasta hallikassinine savi, mis es lasõ vett läbi. Selle olĺgi suuh kõgõ likõ.

Taloh kasvatõdi terävillä, kardohkit ja muud. Laudah olĺ mitu piimälehmä, lamba, kana, tsia. Piimä ülejääk viidi meierihe, et rahha saia. Vele naksi kuvvõaastadsõlt kaŕah käümä. Minno saadõti näide mano käsulatsõs.

Lehmi kaŕatõdi suuviiri piteh ja mõtsa all. Edejala panti kammitsõhe, et nä ruttu es saanu kävvü. Lämmäga tahtsõ eläjä juvva. Nä lätsi kraavi viirde juuma. Kraavi perv olĺ nii pehme, et joogihädäline lehm vaio kraavi. Edejala olli kammitsõh, tä es saa perve pääle ronni. Vele saatsõ minno miihi appi kutsma.

Esä haardsõ pikä köüdse, tõistõ kätte väidse, hõigaś lellä ka appi. Kõõ inne lõigaś kammidsõ katski, sis panď köüdse lehmä tagaotsa taadõ ja naksi tõmbama. Nii vinnati üleni muanõ lehm kraavist vällä. Ku lämmä ilmaga naksi parmu purõma, lätsi lehmä kiini ja es avida kaitsminõ ega nuiaga vehkmine. Suvõl tulĺ iks mitu kõrda eläjit kraavist vällä kisku.

Aeniidusuuh kasvi kurõmaŕa, joovka ja paloka. Sügüse olĺ latsil hüä marjo koŕada ja süvvä. Soiõ pääl kasvi väega palĺo suukikkit. Noidõ hais olĺ nii tukõv, et pää nakaś valtama. Veidükese aigu sai marjo koŕada, sis pidit suust vällä pagõma, et puhast õhku hingädä. Nii nuhtlõs suu nii suuri ku väikeisi.

SEIMI LEA

Uma keele tsõõr Urvastõn. Pühäpäävä, 15. lehekuul sai Urvastõ seldsimajan edimäst kõrda kokko tsillokõisi latsi uma keele tsõõr. Tsõõri juht Kärgenbergi Elle kõnõl´latsilõ võrokeelitsit jutussit, mängse näidega tsõõrimänge, üten tsehkendedi pilte (noid saa seldsimajan kaia) ja lõpõtusõs süüdi kuuki.
Latsilõ keeletsõõr miildü, suurõmbast jaost jutust saiva nä arru kah. Latsivanõmbil oll´ hää miilde tulõta är unõtunuid võrokeelitsit sõnnu. Uma keele tsõõr nakkas Urvastõn kuun käümä kõrra kuun, järgmäne tulõ inne jaanipäivä. Sinnä oodõtas 2–7aastaidsi Urvastõ kihlkunna latsi. Sügüsest tetäs Urvastõn keeletsõõr ka koolilatsilõ.

KLAARI ANNE jutt ja pilt

Kodo-uurmistüü saa tetä eski rändäjäst tarõst

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

Koolilats saa huvitava kodo-uurmistüü tetä ka ütest kotussõst tõistõ kolinust tarõst vai varivalimiisist, mitte õnnõ inemise eloluust vai kodoküläst.

«Inemisel või olla huvitav ja keerolinõ elolugu, a sama põnnõv või olla ka üte maja elolugu,» üteĺ Võromaa muusõumi päävarahoitja Ruusmaa Arthur, ku tä kõnõĺ Võro maakunna 32. koolinuuri kodo-uurmisvõistlusõ töiest.

Rändäjäst majast, hindä kodomajast, kiroť uurmistüü Vahtsõliina gümnaasiumi 11. klassi opilanõ Tohvi Anna, vallavanõmba Tohvi Rauli tütär.

Maja oll´ olnu Viitka kandin Lauri külän Lauri talon. «Ku päält sõta käve Vahtsõliina välläehitämine, sõs tuudi tühäs jäänüid majjo alõvihe ja panti üles,» seleť Ruusmaa Arthur. «Majan oll´ rajooni aigu võõrastõmaja seen, 1959. aastagast internaatkooli tarõ ja perän sai Tohvõlõ.»

Ruusmaa nimmaś, et viil üts esieräline tüü oll´ tettü ravvatüüfirmast AS Lapi MT – «Roostevaba Võru visiitkaart» (Kõlli Hardi Võro Keskliina gümnaasiumist).

Peris palĺo töid tetti kooliop-pajidõ kotsilõ. Et Võro Kreutzwaldi gümnaasiumil tulõ 95. ja kavvõl olõ-i ka 100. sünnüpäiv, sõs pandas sääl kokko oppajidõ eloluukoko. Palĺo töid oll´ masust ja kuis ello jäiä. Nigu iks, oll´ perrejuttu, tsipakõsõ kiudutamisõst (a tuu teema nakkas otsa saama).

«Latsõ omma saanu väega esierälist matõrjaali, midä mi, suurõ, kätte ei saa,» hinnaś Ruusmaa Arthur latsi kodo-uurmistüüd korgõlt. «Vanaesävanaimä kõnõlõsõ latsõlatsilõ palĺo inämb, selle et nä tahtva, et latsõlatsil häste lääsi.»

12 latsi kodo-uurmistüüd võeti muusõummi: teemadõ kotsilõ, millest muusõumil midägi es olõ inne uuritu. Näütüses Luhamaa Vungi savivabrigu kotsilõ. «Lats taht tüüd edesi tetä, sai matõrjaali mano,» kõnõĺ Ruusmaa.

Võromaa aolugu sai seo võistlusõga mano 1587 lehekülge teedüst, esieräliidsi pilte ja paprit perekunna-arhiivest. Võistlusõlõ saadõti 45 tüüd kolmõst koolist (Võro Kreutzwaldi, Keskliina ja Vahtsõliina gümnaasiumist). 19 tüüd saadõtas sügüse, rehekuun, üleeestilidsele koolinuuri kodo-uurimiskonvõrendsilõ.

PILDI ERÄKOGOST

Viitkalt Vahtsõliina alõvihe «rännänü» maja inne...

... ja pääle kõrdategemist.

Panni Mallel om kõgõ inämb hallõ tuust, et saa-i kunagi inämb esitettüt suidsulihha süvvä.

HARJU ÜLLE PILT

Sann palli üten lihaga

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

«Neli-viiskümmend killo lihakõist, kümme rummi puid, kreissaag – kõik lätś!» ohaś Vahtsõliina valla Sutõ külä Palo talo pernaanõ Panni Malle (72) halõhõlõ maaha palanu savvusanna varõmidõ man. Timahava om vanal Võromaal palanu joba viis savvusanna.

Malle suidsuť sannan lihha, nigu tä om tennü joba tuust aost pääle, ku 24aastadsõlt Palo talĺo mehele läts.

Malle es tii hindä meelest suidsutamisõ man midägi võlssi. «Eloaig olõ suidsutanu, ei olõ midägi juhtunu, a no näet!» üteĺ tä. «Käve, nigu kõgõ kääť, iks puid pääle pandman. Tuura lepä, mis naabrimiis tekk, palliva viil ja ma kai, et ei panõ pääle. Lätsi rahuligult tarrõ tagasi ja... Vast kümme minotit käve är. Piä naabrimehele teno ütlemä: ma es kuulõ tarrõ toda paukmist (sanna eterniitkatus lahõś kuumusõ käen – UL), timä kuuldsõ ja tulĺ kaema.»

Pästeammõdi jutu perrä läts Malle sannan lihast tsilkunu rasõv palama ja tuust sann tuld võtsõgi. Malle ja savvusanna-aśatundja Elleri Kalle arvasõ tõistõ.

«Tuud ma taha-i usku, et sannan lätt lihasuidsutamisõ aigu rasõv palama,» kõnõĺ Elleri Kalle. «Ku inemine õkvalt nii ulĺ olõ-i, et liha keresse kotsilõ savvuma pand. Sõs om tuu nigu nimme sanna palamapandminõ. A lakkõ ei päse rasõv kuiki ja põrmandu pääl tä palama ei lää.»

«Või-olla vana keres, või-olla läts mõni tulõkipõn...» paksõ Malle. «Suidsusann esi olĺ hää vanaaolinõ ehitüs, kõrraligu palgi, viil vanõmbidõ aigu ehitet. Miis, kadonu, tahtsõ sepikuas, a ma tahtsõ iks väega suidsulihha tetä. Ma ei olõ eloh poodilihha söönü, no päält palamist lätsi puuti, ostsõ kana ja sei är...»

Uutja aig om pikk

Ku naabrimiis Malle mano jõudsõ ja telefoni pääl 112 valiti, sõs sannasaina viil es pala. Mallel oll´ arvaminõ, et ku olõs saanu õkvalt Vahtsõliina pritsumiihile kõnnõ võtta, olõs massin kipõmbalõ peräle joudnu ku Elva pästekeskusõ kaudu.

«Katus nakaś viil praksma, ku helistämä lätsimi. Olõs saina üleväl ja kõik! Kas tä-s kuulõ vai es saa arvu, a üteĺ, et ütelge tähtiviisi. Ma sis ütli, et S-u-t-e. *Kas Suta?* Ma olli närviline ja ütli: ei olõ Suta! Vastus oll´: *ärge karjuge*! Tä üteĺ, et mul om tan meesterahva helü, andku ma telefon tälle. Naabrimehega tä sis ilmadu aig lavvatelefoniga kõnõĺ. Ma helisti tuudaigu viis kõrda mobiiliga Vahtsõliina numbri pääle. Olõs tuu 785 1001 viil tüütänü, sis ei olõs midägi väega hullu olnu. A tuu om nüüt är, pritsimehe ei võta inämb vasta. Ilmadu aig kõnõldi naabrimehega, sis viil küsti talonimme. Väega halvastõ, et taa asi nii är muudõti. Pritsimehe ei olõ süüdü, näil läts tulõmisõga uma aig,» vurisť Malle üte hingetõmbusõga uma kaibusõ ette.

Mallele ei anna rahhu tuu, et tä kuulsõ tõsõst sannapalamisõst: pritsimehe olli kipõmbalõ joudnu ja sannan savvunu liha sai pästetü. Ollõv olnu viil kõgõ parõmba maiguga liha, midä pererahvas elon om saanu...

Pritsumehe saiva kittä

A no oll´ sann üten lihaga lännü ja tulĺ pästä kuuri, maia ja mõtsa. «Es olõ inämb minodi, oll´ sekondidõ küsümüs. Puultõist sammu ja tuli olõs olnu puuriida man, sis olnu joba elomaja ja kõik,» seleť Malle. «Puukuur om kah puid täüs. Poig ja kõik peräst ütlivä, et mul oll´ õkva nigu jumala kaitsminõ, et tuul es olõ maja poolõ. Ku tuul olnu maja poolõ, sõs mul es olnu inämb katust pää kottal.»

Malle sanna kistuť kolm massinatäüt pritsimiihi. Näid Malle kitt, esieränis Vahtsõliina ummi. «Vahtsõliina mehe olli nii hää, jäivä viil kavvõmbas. Puuriit tossaś ja ma ütli, et või jummal, ma ei saa üüse magada. Kistutiva kõik är,» kitť Malle.

«Ma olli täütsä šokin, järgmäne päiv kah olli tarõn pikäle. Sis käve üts väega kinä miis Tartost pästeteenistüsest, küsse, kas ma olõ šokist üle saanu. Tulĺ kaema ja pilti tegemä. Ma küsse, kas lehe jaos. Tä üteĺ, et ei, nä saatva säändse paprõ, millega ma lää valla sotsiaalosakunda ja säält piässi mändsegi toetusõ saama.»

Malle hindä rehkendüse perrä tõi sannapalaminõ tälle kahĥo tuhandõ euro ümbre. Sanna hinnäst tä tuu sisse es arva ja rehkendüs käve täl iks viil Eesti kruunõn. «Liha 5000, puuriit, kümme rummi puid, sama palĺo, kreissael oll´ vahtsõnõ moodor, kah umbõs nii palĺo. Keväjä viil lasksõ sannalõ eterniitkatussõ panda. Oll´ nii hää sannakõnõ... Olõs võinu tuvva pangiga kreissae mano vett, a nii är hiitüt sändse aśa puhul, et pää ei tüüdä inämb,» ohaś Malle.

Päält Malle sanna palli viil savvusann 12. radokuul Põlva vallan Puuri külän. Tuli läts valla aho man olnust hädäst. 16. mahlakuul palli savvusann Lasva vallan Saarõmaa külän, tuu läts palama ahost vällä linnanust tulõkibõnast. 20. mahlakuul palli savvusann Põlva vallan Uibumõisa külän. Sann läts palama hoolõtust tulõtegemisest. 7. lehekuul palli savvusann Sõmmõrpalo vallan Udsali külän. Sann läts palama hoolõtust kütmisest.

Mille savvusann palama lätt ja kuis tuud är hoita

Lõunõ-Eesti pästmiskeskusõ menetlüsbüroo pääaśatundja Jürgensoni Armand:

Savvusanna läävä palama mitmõsugumaidsi asjo peräst ja määnestki ülest põhjust vällä üldä saa-i.

Siski omma savvusanna tihtsäle vana ja huuldamalda. Ao joosul hoonõ ja ahi kulus ni katskidsõst ahost linnanust tulõkibõnast om tulõkaĥo tekkümises küländ. Ku sinnä õkva jaolõ kah ei saa, sis palaski sann maaha. Ku savvusanna pruugitas liha suidsutamisõs, sis sinnä korjus liharasõv, mis kah lätt väega suurõst kuumast vai tulõkibõnast palama ja omgi jäl tuli vallalõ. Palamiisi hoit är aho huuldaminõ ja puhastaminõ. Tuuperäst om vaia aig-aolt laskõ ahi pottsepäl üle kaia ja ku vaia, sis är puhasta. Kütmise aigu piät teräne olõma ja sannal silmä pääl hoitma.

Elleri Kalle, savvusannu ehitämise aśatundja:
Puul juttu om õigõ. Kerest tulõ õks üle kaia ja ku käü kivvest tuli vällä, sõs tuu kotussõ pääle kivi panda. Tuusjaos võissi kongi kuurinukan keressekivve unigukõnõ olla.

Egä viie aasta takast tulõssi keressekivve vaihta ja üle pürsti kõik nuu kivi, miä tagasi panõt.

A tähtsämb asi om lagi. Lagi piät olõma kõvast puust. Haab om kõgõ parõmb, lepp kõlbas vai ilma toholda kõiv, jämme pai eski.

Laelavva tohe-i olla karvadsõ, piässi olõma häste är hööveldedu. Ku om hää nilbõ pind, sõs ei nakka kipõn külge. Kõrralik sannalagi kannatas 180kraadist kuumust ja lää-i palama.

Üle kümne aasta ei soovita ma ülepää savvusanna lakõ pitä. Ku sannapõrmandut vaihtat, sõs tulõssi kimmähe ka lagi är vaihta.

Päämine hädä om tuu, et lae omma är hämmätünü. Puulpehme puu sisse lätt kipõn, nakkas sääl hõõgama. Sakõst käütäs sannan är, olõ-i midägi hätä, a mintäs magama ja hummogus om sann maaha palanu.

Olkõ hüä inemise, vana sann om hüä, a lagi tulõ är vaihta! Samal aol saina kestvä pikä ao ja katus kah.

Krimi: «Kotilugu»

LIBERI MALLE

Seod luku om väega rassõ kiruta. Või-olla käändvä sugulasõ mullõ koguni sällä, a õnnõs vai õnnõtusõs om mul näid veidü. Mis tettü, tuu tettü, tagasi ei saa midägi võtta.

Lugu juhtu aastagal 2003. Õdagu pidäsimi määnestki sünnüpäivä. Heräsi hummugu üles ja mullõ tulĺ miilde, et piä Antslan pangan käümä, süvvä ostma. Olli viil unõn. Rõiva sälgä, poolõ ütsä bussi pääle! Rohkõmb ei tiiä. Tulli kell 11 kotun üles. Kai ümbre, võõras reisikott om sängü kõrval. Mõtli, et mu perretutva om Laekverest tagasi. Tä olĺ sääl komandeeringun.

A kedägi es ilmu. Helisti sis sõbrannalõ, kas tä Jukut om nännü. Vastus olĺ ei.

No sõbranna kihuť mu poolõ. Teksemi sis koti vallalõ. Pühä jummal, sääl seen olli sinine pluusõ, lips, aluspüksi, habõmõvärk, käterätt, 1,5liitrine džinniputõl ja määndsegi grillvorsti.

PLATSI LIISO TSEHKENDÜS

Otsõmi edesi ja löüdsemi märkmigu, kon olĺ palĺu telehvoninumbrit. Nimekaardi pääl olĺ nimi kah kirän. Helistimi Võro bussijaama. Saimi numbri. Ma es julgu helistä, a sõbranna ai tuu aśa kõrda. Kõnõ võeti vasta. Tuu olĺ poig ja tä üteĺ, et esä sõit põra Tartu-liini. Seo olĺ kodutelehvon.

Saimi esä numbri. Bussijuht olĺ Kambjan nännü, et kotti ei olõ. Ma olli üte bussiga Antslalõ lännü ja tõsõga tagasi tulnu. Liina lää ma õks kotiga. Maaha tullõn võtsõgi koti kah. Edimädse pingi pääl olĺ bussijuhi uma.

Sõbranna pallõĺ viisakalõ andis, et sääne rummal lugu om juhtunu. A bussijuht üteĺ, et tä om aśa joba politseilõ andnu. Lubasi avaldusõ tagasi võtta, ku järgmäne hummuk pandas reisikott sama bussi pääle ja kõik timä kraam om kotin. Süä sai nii kerges, et asi nii häste lätś.

Hummuku sõitsõ liini tõnõ miis, kes kotiluku joba tiidse. Häbü olĺ, a midägi es olõ tetä. Kodutii pääl tulĺ mul miilde, et grillvorsti jäivä külmäkappi. Ruttu bussijuhilõ helistämä! Tuud es tii külh ma, a iks sõbranna. Vorsti lubati meil är süvvä, a bussijuht üteĺ viil, et joogu ma veidemb.

Järgmäne päiv kõnõĺ naabrimutt: «Malle lätś liina tühjü kässiga ja tulĺ nii lühkü ao peräst suurõ kotiga.»

Seod luku ärke pankõ vargusõs, seo om mu jaoski nigu ristsõna!

Knihvõga paki

Ku ma umma kaupmeheello alosti, tüüť muka üten vana puutnik Elmar, kiä sakõhe krutskit vällä mõtõĺ, et tüü man iks naarda kah saasi.

Naabripoodi naasõ lätsi mi mant mõnigi kõrd minemä, Elmari tsusat illos kohhil jänesehand sälä pääl ripnõman. Ütskõrd lätś Elmar ummi sõpruga õkva pääle tüüd sünnüpääväle. Tiidä olĺ, kellele kah.

1960. aastil olĺ maru dehvitsiidivärk väiku plastist üülambikõnõ Vana Toomas, millel Taĺna tuulõlipu kujo pääl. Otav – massõ viis ruublit ja 25 kopkast – , a väega takan otsit asi. Naid lambikõisi paloť koton külh vast puul Eestit.

Elmar paksõgi üte imelambi kõrraligult valgõ paprõ sisse ja köütse kimmähe kinni kah. Sõs tulĺ täl miilde, et putõl om ostmalda, ja tä tormaś vällä.

Ütel kaupmehel karaś õkva päähä, et teemi pulli, panõmi lambi asõmõlõ vana sussi, mis poodin videlivä. Sünnüpääväline om esi kah naĺaveli, külh tä arvo saa.

Nii tettigi. Muidogi saa-s tuu vahtsõnõ pakk inämb nii akuraat, ku inne olĺ olnu, a Elmaril olĺ minekiga nii kipõ, et tä es saa midägi arvu.

Ku Elmar pääle pito tüüle tulĺ, naasõ iks kaiva, mis näko tä om. Tä olĺ kavval, es ütle midägi, mullõ seleť õnnõ tõõnõ päiv (täl olĺ tiidä külh, et ma tuun tembon osalinõ es olõ), kuis asi edesi lätś. Pakk olõs vast nuka takan valla tett, a tä esi olĺ väega kibõhin: kae, mis ma sullõ tõi, kae, mis ma sullõ tõi!

No kaeti sõs – vana lääbän sussi. Elmaril olĺ muidogi pääsüüdläne tiidä ja tä lubasi kätte massa.

Lätś pia puul aastat, tulĺ tuu tõõsõ nimega jõulopido. Elmar mängse ka jõulovanna.

Tuul müüjäl saisõ kavva tüü man paar pakki Saksa mõskmisõpulbrit, midä tä es viisi kodo vitä.

Elmar tekk noist kistumalda ilosa pakikõsõ, lätś pitto ni sokuť nuu (tõõsõ) jõulovana korvi. Ku salmõ lugõmisõ aig tulĺ, kai silmänukast, miä tulõ.

Noh, kolleeg sai paki, lätś naarulidsõlt lavva taadõ ni haroť valla uma mõskmisõpulbri… Külh ollõv täl nägo pikäs vaonu. Tä es kõnõlõ Elmariga kolm päivä.

Sis Elmar lõpõť tuu külmä sõa är, lätś ja üteĺ: «Mis sa tsuhit, sul olĺ pakin vahtsõnõ kaup, ma pidi vanno sussõ kinkmä!»

Tuu pääle naariva nä mõlõmba üte suunukaga, ni asi ants.

VÄLJANDU ELLEN

Üts euro tege imet

RUITLASÕ OLAVI, ärimiis

Üts mõtõ tulĺ täämbä hummogu ja ma tahtnu tuu ütele ettevõtjalõ Võromaa inemisele perändä. Selle et ma esi olõ külh väega ettevõtja inemine, a mu tüü om mõttidõ maalõtuuminõ ja inemiisile edesiandminõ ni uma täämbähummogudsõ mõttõ täüdeviimises olõ-i mul aigu. A mõnõl inemisel kimmäle om.

Minno pand egä kõrd mõtlõma, ku jälki kuulõ, et määndsegi kalli meditsiiniaparaadi ostmisõs om vaia inemiisi annussit. Ma mõtlõ, et ku kaitsõministri plaan tankõ osta ja mõnõ pidävä üllen Taĺna televisiooni, sõs mille riik tuud rahha kuigimuudu inemiisile tarviliidsi aparaatõ jaos ei taha anda. Põra om niimuudu, et olõssi vaia üle 600 000 euro masvat neerukivve purus tegemise massinat, mis pästäsi palĺo inemiisi vaivast ja lõikusõst. A tuud rahha peetäs mi rahvaarvu kaiõn aparaadi ostmisõs palĺo suurõs. Saman om Eesti kodanikkõ 1,3 miljonni. Ku egä kodanik annasi üte euro, saasi kats säänest aparaati osta.

Tulõ tetä MTÜ, sõs laskõ häätegemise kõrran tetä mõnõl reklaamibürool vai asja tundjal inemisel kõrralik võrgoleht, kon om üllen teedüs, midä om vaia osta, mink jaos ja mis tuu aparaat hääd tege. Kõgõ all om MTÜ arvõlduskonto nummõr.

Tulõ kõnõlda pankuga läbi, et tuu konto pääle raha kandmisõ iist es võetanu inemiisi käest rahha ja panda annussõ alomadsõs piiris üts euro. Pääle panku võissi meediä kah üten haarda, kes lasõsi massulda reklaami tetä, ja omgi projekt tüün.

Ma taha nätä, määne pank, aoleht, televisioonijaam olõ-i nõun häätegemise-projektin üten lüümä. Ei usu, et kiäki hindäle nii halva nimme taht.

MTÜ hindä kulu tulõva väega väiku. Seo käüginhoitmisõs lää-i vaia rohkõmb ku kattõ inemist: üts toimõndas aśa sisu kallal, tõnõ olõs täüskotusõga rehnudipidäjä.

Üts euro kuun joud massa ka pensionäär. Ja mass hää meelega. Selle et üte euro iist ostõdu kalli aparaadi ja muu aśa omma kõigi rahaandjidõ ja projektist ossavõtjidõ uma. Või olla esiki niimuudu, et ostõt tavaar jääs MTÜ ja rahaandjidõ umas, midä nä haigõmajjolõ nii-üldä igäväses aos rahalda rentvä. Ilma võimalusõlda ostõtut asja tagasi võtta ja timä päält ildamba rahha tiini.

Mis tetä, ku riik ei jovva ja ei taha. Sõs tulõ pensionääril, tüüldäinemise abiraha saajal, haigõkassa kindlustusõlda kiränigupersel nigu ma ja kõigil tõisil inemiisil näüdädä, kuis asja aetas.

Ajagu sõs mudanäo umma rohoärri ja tekku suuri sõnno, a üte euro andnu vanainemisegi kõrval omma nä lihtsäle üte ilma mõttõlda pasatski.

Tossu Tilda pajatusõ

Määndse pardsi nimi om Leo?

Vanõmba osti umalõ tsillokõsõlõ pojakõsõlõ raamadu, kon seen olli pildi lämmämaa eläjist. Imä tekk latsõ pilte päält kõigiga nimmi piten tutvas. «Kae, taa om tiigri, tan pildi pääl leopart,» seleť tä.

Keväjä sõidõti perrega maalõ vanavanõmbidõ tallo. Sääl olĺ väikulmehel jäl palĺo kaemist. Tiigi veeren näüdäś imä: «Tan ujosõ pardsi.» Pojakõnõ jäi noid viitsirkõ hoolõga vahtma. Kai tükk aigu, käändse pääkõsõ tsipa küle pääle ja küsse imä käest: «A määndse pardsi nimi om Leo?»

Keväjätorm tulõ

Perre suurõmb poig olĺ nõnnapiten arvutin, lugi aolehe päälkirju. «*Kevadtorm algab Lõuna-Eestis*,» üteĺ tä kõva helüga. Jutt olĺ sõaväe oppusõst.

Vanaimäkene, kes suurist inemiisist ütsindä koton olĺ, lätś kipõlt aknõ mano ja kai vällä. «Paistu-i määnestki tormi. Taivas om selge ja puiõ ladva kah ei liigu. Massa-i massina plärrä õkva usku!» nurisi vanaimä tõõmeeli.

Latsilõ

Vastussit oodõtas: Uma Leht, Tartu 48, 65609 Võro liin vai info@umaleht.ee.

Vastussõ man olku kirän nimi, vannus, aadrõs ja telehvoninummõr. Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai kasette ja Uma Lehe klepse.

Valiq, määntseq täheq passisõq häste tühä kotussõ pääle!
Kas e, i, o, u, ü vai ee, ii, oo, uu, üü.

K___ll h___l___s___, latsõq h___ps___q t___lõ päält p_st___ ja j___s___q k___l___majast vällä. T___nn___q ___ll___q läb___. N___q võ___sõ m___nnäq k___h___ taht! P___tr___ T___maga läts___q p___t___. Nä ___st___q ___mäl___ p___mä ja s___la, h___ndäl___ ___sť k___mbk___ ___t___ k___h___p___mäkr___m___. T___ s___k m___ld___ mõlõmbalõ!

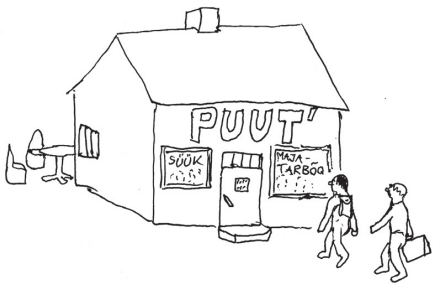

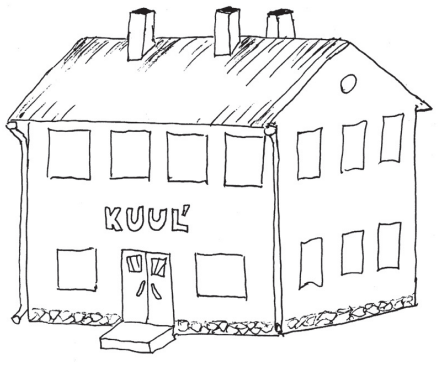

Joonisť SAARÕ EVAR

Mineväkõrdsõ ristsõna vastus om: imäpäiv.

Avvohinna saa **Kiviti Maria (5)** Võrolt.

Võrokeelitsit Jussi-multikit näet: www.lastekas.ee → Jussi multikad → multikaq võro keelen!

Kuuluda

Kuulutusõ saatkõ info@umaleht.ee vai kõlistagõ tel 78 22221

Osta

Pühi korstna häste kõrraligult puhtas! (Võromaal). Tel 5568 5340.

Müü

Müvvä ärvidämises vana **eestiaignõ suidsusann** (3x5m, Võromaal). Küsü perrä tel 5348 1425.

Teemi är!

Ehitämi tsolgi- ja viitorostikkõ, drenaaže. Möömi ja säemi paika septikit-kogomispütte. Teemi ti maamajja kõrraligu joogivii- ja tsolgiviisüsteemi. Annami nõvvo hajaasustusõ viiprogrammi küsümüsen. Buldooseri-, ekskavaatori- ja kalluritüü. Tüüd teemi üle Eesti. Teedüs: jyritoru@jyritoru.ee, www.jyritoru.ee, tel 5814 5117, 515 1985.

Telli Uma Leht Võromaalt peri sõbralõ, tutvalõ vai sugulasõlõ!
6 kuud – **3.83€** **12** kuud – **7.67€**
Telli saa tel 78 22 221 vai info@umaleht.ee

URBANIPÄÄVÄ LAAT 2011

28. lehekuul Urvastõ kerigumõisa pargin

8.00 Hummugupalvus kerikun
8.15 ◆ Käsitüü, kotusõpäälidse söögikraami, viläpuiõ-maŕapuhmõga kauplõminõ ◆ Opitarõ latsilõ ja suurilõ ◆ Laadasupp, pannkoogi, õnnõluus (nii euro ku urbani* iist)◆ Kõgõ parõmba koduveini valiminõ ◆ Rahvatands, väiku pillimehe
◆ 12 lehepillimiis Erki-Andres Nuut
◆20 laul kerikun Henry Laks
Pilet 5 eurot

Tugõja: Urvaste Külade Selts ja EESTI KULTUURKAPITAL

Teedüs tel 529 2373, 520 6001

**Urban om Urvastõ kogukunna kinkekaart, midä jaetas inemiisile, kes võtva Urvastõ valla talgist ossa*